

NOVES(?) PERSPECTIVES EN CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ

SALOMÓ MARQUÈS

Universitat de Girona

INTRODUCCIÓ

Escric aquest article des de la nova situació universitària gironina. Creada la Universitat de Girona (desembre 1992) aquesta estructura els seus estudis en cinc facultats, una de les quals és la de Ciències de l'Educació que imparteix els estudis de les diferents especialitats de magisteri, els de psicologia i els de pedagogia. En aquesta nova facultat hi conflueixen, doncs, tres grans col·lectius (formats cada un d'ells per professors, alumnes i personal d'administració i serveis) amb una història i uns objectius diferents. Hi ha, però, un tema comú que aglutina a tots els que formem part de la nova facultat: el treball en el camp de l'educació; una educació entesa en el sentit més ample de la paraula, no exclouent i que inclou tant l'anomenada educació formal com la no-formal. Així doncs, escric aquest text des del treball en aquesta Facultat de Ciències de l'Educació acabada de crear i en la qual hi conflueixen professionals de diferents camps amb un objectiu comú: el camp de l'educació.

El tema general d'aquest número de la revista "Estudi General" és el de "Noves perspectives en Ciències de l'Educació". En el camp de l'educació crec que hi ha temes que són antics i al mateix temps nous, temes que fa força anys que ja han estat anunciats i que, al mateix temps, continuen incidint en el futur de l'educació, continuen tenint vigència i no perden actualitat amb el pas del temps. Penso de manera especial en el tema general de la Declaració Universal dels Drets Humans, proclamada per l'Assemblea General de les Nacions Unides el 10 de desembre de 1948, quan el nostre país estava en plena dictadura, i de totes les repercussions que té en el món de l'educació i de l'ensenyament.

Fa més de quaranta anys que aquesta Declaració és coneguda. Podem considerar, per tant, que és un tema vell, ja conegut. Però al mateix temps crec que és un tema nou, de manera especial si el contemplem des de la perspectiva educativa de nivell universitari. En el món de les universitats catalanes és un tema que s'ha treballat ben poc. Per tant em sembla plenament legítim parlar-ne en un monogràfic que tracta de "perspectives", és a dir, de futur, de l'educació.

La Declaració Universal de Drets Humans és l'ideal comú a assolir per part de tots els pobles i nacions. En el preàmbul d'aquesta Declaració es demana que *cada persona* (és a dir nosaltres com a membres de la comunitat humana) i *cada institució* (és a dir nosaltres com a membres de la nova Facultat de Ciències de l'Educació), *inspirant-se constantment en aquesta Declaració, promoguïn, mitjançant l'ensenyament i l'educació, el respecte a aquests drets i llibertats...* Així, doncs, totes aquelles persones que treballem directament en el terreny educatiu tenim més obligació que d'altres a tractar aquest tema.

La vida de cada dia ens demostra, desgraciadament, com encara som molt lluny d'aconseguir la llibertat, la justícia i la pau en el món, només cal recordar la situació

inqualificable que pateixen pobles i persones a l'ex-Iugoslàvia o a Somàlia, o les tensions en alguns països d'Amèrica-Llatina, de l'Orient, o de l'Àsia, etc. Sense moure'ns de casa alguns fets ens demostren que encara hem d'avançar molt en l'acompliment d'aquesta Declaració: encara es parla de tortures (si volem psicològiques) i mals tractes, de racisme, de limitacions a la llibertat d'expressió... La nostra democràcia formal encara té llacunes i li falta força per ser una veritable democràcia real.

Davant d'aquestes situacions, i com a membre d'una Facultat de Ciències de l'Educació em pregunto: què en treurem de fer universitaris competents (si és que els fem) si al mateix temps esdevenen agressius (amb l'agressivitat dels que volen ser els primers a costa del que sigui), insolidaris (no us heu adonat que molts ja no es deixen ni els apunts de classe?), no participatius (la feina que hi ha per trobar delegats de curs!)? Si és així potser ens hem de plantejar a fons quina és la funció de la Universitat en la nostra societat i treballar per unes "noves perspectives" universitàries en una societat diferent de la que tenim ara. Quina ha de ser la funció de la Universitat en la nostra societat evidentment és una qüestió que s'escapa del tema de l'article, però considero que ens l'hem de plantejar tots aquells que treballem en el món universitari.

És indispensable i urgent que la reflexió sobre la Declaració Universal dels DH s'incorpori a l'ensenyament i a la investigació universitàries i de manera especial a les facultats d'educació. A casa nostra els darrers anys s'han fet força aportacions (teòriques i pràctiques) sobre el tema dels Drets Humans des de l'ensenyament primari i secundari. Molt més limitades han estat, per no dir escasses, les aportacions que s'han fet des dels departaments i facultats de les universitats catalanes.¹ Dóna la sensació que el tema dels Drets Humans no interessa al col·lectiu universitari com a tal; que són temes que no es plantegen a l'interior dels departaments i de les facultats o que, en tot cas, només pertoquen a uns determinats estudis: els de Dret.

Reduir aquesta reflexió a l'àmbit del món jurídic seria un greu error. És indispensable un treball interdisciplinari per assegurar la riquesa i la pluralitat d'aportacions. Des del camp de la filosofia, de la història, de la biologia, de la medicina, de la veterinària, etc. es poden –i s'han de fer– reflexions teòriques i aportacions concretes. També des del camp de l'educació entesa en el senti més ample.

La migradesa d'estudis universitaris sobre aquest tema no és un fet específic del nostre món universitari. El mateix Consell d'Europa reconeixia, l'any 1987, que el treball que fan sobre els DH en l'ensenyament superior quedava limitat a preparar un manual per a professors i alumnes de les facultats de Dret, i a fer alguns estudis preliminars sobre aquest tema en els programes de sociologia, psicologia i ciències polítiques.²

LA DECLARACIÓ UNIVERSAL DE DRETS HUMANS (1948)

El preàmbul de la Declaració Universal de Drets Humans diu que és mitjançant l'ensenyament i l'educació que hem de promoure el contingut d'aquesta Declaració com l'ideal comú a assolir per part de tots els pobles i nacions. Es considera que l'edu-

1. Un exemple positiu que cal continuar és el Seminari sobre "Universitat i Drets Humans" organitzat per l'ICE de la UAB a Girona el mes de maig de 1990. Una publicació de 51 pàgines recull les aportacions dels diferents participants. Són materials de treball des d'una òptica interdisciplinària.
2. CONSEIL DE L'EUROPE (1987), "Comité d'experts pour la promotion de l'education et de l'information dans le domaine des Droits de l'Homme", Strasbourg.

ció i l'ensenyament són camins especialment indicats per promoure una real igualtat entre tots els éssers humans.

L'articulat de la Declaració parla dels objectius últims de l'educació i diu que *l'educació tendirà al ple desenvolupament de la personalitat humana i a l'enfortiment del respecte dels drets humans i a les llibertats fonamentals; promourà la comprensió, la tolerància i l'amistat entre totes les nacions i grups ètnics o religiosos, i fomentará les activitats de les nacions Unides per al manteniment de la pau.* Aquest és, doncs, el marc general que s'ha de tenir present en tota tasca educativa, des de l'escola infantil fins a les facultats universitàries; aquest és el marc general que hem de tenir present tots aquells que treballen en el món de l'educació. Els idearis dels centres i els reglaments de les facultats d'educació han de tenir present i han de concretar en l'"ara i aquí" aquest text de la Declaració Universal de Drets Humans.

LA RECOMANACIÓ DE LA UNESCO (1974)

La Declaració Universal de 1948 es concretarà uns anys després, en la Conferència General de l'Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura celebrada a París el 1974, que porta per títol *Recomanació sobre l'educació per a la comprensió, la cooperació i la pau internacionals i l'educació relativa als drets humans i les llibertats fonamentals.*

Dita Recomanació explícita quins han de ser els principis rectors de tota política educativa i, per tant, aquells principis que tot educador i tota institució educativa han de tenir presents en la seva activitat. D'entre aquests principis rectors i tenint present el tema de les "noves perspectives en les Ciències de l'Educació", en destaco els següents: *la comprensió i el respecte de tots els pobles, les seves cultures, civilitzacions, valors i formes de vida, incloses les cultures ètniques, tant les nacionals com les internacionals*, principi que està estretament lligat amb el de la *dimensió internacional de l'educació*. Aquests dos principis rectors els considero de la màxima importància avui dia a casa nostra, quan s'estan produint algunes situacions flagrants de racisme i quan, per altra part, s'està consolidant una societat cada vegada més multicultural.

Un altre dels principis rectors assenyalat per la UNESCO és el de la *comprensió de la necessitat de la solidaritat i la cooperació internacionals* que va unit al reconeixement de la cada vegada més creixent interdependència dels pobles. Per tal de considerar aquests principis massa generals, com si fossin una manifestació de bones intencions, un altre dels principis rectors estableix *la disposició per part de cadascú de participar en la solució dels problemes de la seva comunitat, del seu país i del món sencer.* Es demana, doncs, a totes les persones que treballem en el món de l'educació (sempre entesa en el sentit més ample de la paraula i, per tant, no lligada només al camp de l'educació formal) i a totes les institucions educadores (una de les quals és la nostra Facultat de Ciències de l'Educació) el compromís de participar activament en la transformació de la nostra societat des d'una òptica universal, mundialista.

LA RECOMANACIÓ DEL CONSELL D'EUROPA (1985)

L'any 1985 el Comitè de Ministres del Consell d'Europa adopta la Recomanació R(85)7 per afavorir l'ensenyament i l'aprenentatge dels drets humans a l'escola i *criar l'atenció de les persones i organismes que s'han d'ocupar de l'ensenyament.* Una Recomanació que afecta directament a les Facultats de Ciències de l'Educació, als de-

partaments que les integren i als professors i professores que en formem part. En l'Annex de la Recomanació s'hi concreten suggeriments per a la seva aplicació. En vull destacar un parell que fan referència a la formació dels ensenyants:

1. Quant a la *formació inicial* dels ensenyants es recomana que se'ls prepari pel paper que hauran de fer en l'ensenyament dels drets humans. Es considera que els futurs ensenyants han de ser estimulats, per exemple, a interessar-se en els afers internacionals i nacionals; han de tenir l'oportunitat d'estudiar o de treballar a l'estranger o en un medi diferent del que habitualment és el seu; han d'aprendre a discernir i a combatre totes les formes de discriminació que hi ha a l'escola i a la societat, i han de ser encoratjats a afrontar i a vèncer els propis prejudicis. També es considera que els futurs i actuals ensenyants han de conèixer les principals declaracions i convencions internacionals i el funcionament i les realitzacions de les principals organitzacions internacionals que s'ocupen de la salvaguarda i dels desenvolupament dels drets de l'home.

2. Tots els ensenyants necessiten una *formació contínua* que els permeti l'augment dels seus coneixements sobre els drets humans així com l'estudi de bones pràctiques pedagògiques i el posar en pràctica mètodes i crear material apropiat.

LA LLEI ORGÀNICA DEL DRET A L'EDUCACIÓ (1985) I LA LLEI ORGÀNICA D'ORDENACIÓ GENERAL DEL SISTEMA EDUCATIU (1990)

A l'Estat espanyol la LODE és la primera llei educativa que incorpora els valors dels Drets Humans en el seu articulat i així, l'article segon d'aquesta llei orgànica específica, entre els fins de l'educació, *la formació en el respecte dels drets i llibertats fonamentals i en l'exercici de la tolerància i de la llibertat dins els principis democràtics de convivència; la formació per a la pau, la cooperació i la solidaritat entre els pobles.*

Cins anys després, en el preàmbul de la LOGSE, s'afirma que *l'educació permet avançar en la lluita contra la discriminació i la desigualtat, ja siguin aquestes per raó de naixement, raça, sexe, religió o opinió, tinguin un origen familiar o social, s'arruïtin tradicionalment o apareguin continuament amb la dinàmica de la societat.* En el mateix preàmbul també es parla de l'educació com un instrument que ha de preparar les noies i els nois per exercir, en una societat plural, la llibertat, la tolerància i la solidaritat. L'articulat de la llei especifica quines són les finalitats del sistema educatiu espanyol i repeteix, en l'article primer, el que ja es deia en la LODE.

En tractar els diferents nivells educatius la LOGSE explicita aquests valors generals, així per exemple, quan parla de l'educació secundària, l'article 19 especifica que aquesta ha de fomentar les capacitats de *comportar-se amb esperit de cooperació, responsabilitat moral, solidaritat i tolerància, respectant el principi de la no discriminació entre les persones.*

Fins aquí hem vist, a grans trets, què diuen els organismes internacionals (Nacions Unides, Unesco i Consell d'Europa) i les principals lleis educatives de l'Estat espanyol (LODE, LOGSE). Aquests documents deixen clar que els Drets Humans han d'inspirar el món de l'educació en general i qualsevol activitat educativa, sigui quin sigui el seu camp –docència o investigació–, sigui quin sigui el seu nivell –infantil o món universitari. Els Drets Humans han d'incidir i han de configurar el discurs teòric i la pràctica educativa de cada dia.

Aquests Drets Humans no només fan referència als aspectes individuals de la persona (la llengua, la religió, l'opció política, el color de la seva pell...) sinó que tam-

bé contemplen aspectes més col·lectius i socials (solidaritat, cooperació i comprensió mútues...).

No oblidem que aquests Drets Humans es varen proclamar en una determinada situació política —després de la II guerra mundial i en plena guerra freda— i que posteriorment s'han anat ampliant amb tractats i acords internacionals. Així i tot, cada vegada se senten més veus demanant una ampliació d'aquest codi internacional que posi de relleu els aspectes col·lectius que afecten la vida de tots els humans i que no són contemplats directament en la Declaració Universal: són els anomenats drets de "solidaritat".³ Aquests nous drets, encara en discussió en els textos internacionals, contemplen l'espècie humana en la seva dimensió col·lectiva i les amenaces que té (guerres, subdesenvolupament, grans pol·lucions, etc.) i incorporen temes que són patrimoni comú de la humanitat.

EDUCACIÓ I DRETS HUMANS

El treball sobre Drets Humans durant l'última dècada a les escoles de casa nostra s'ha concretat molt, encara que no de manera exclusiva, en el tema de la Pau i, especialment arran del referendun sobre l'ingrés d'Espanya a l'OTAN i la guerra del Golf no han faltat ocasions perquè les/els mestres conscienciats hagin treballat amb les/els alumnes diversos aspectes que podem englobar sota el tema general d'educació per la Pau. La No Violència, el dret a l'Objecció de Consciència, la Insubmissió, el desarmament i la desmilitarització, el No a la Pena de Mort i a les Tortures, són alguns dels temes que s'han aprofundit en molts centres d'ensenyament primari i secundari. Moltes publicacions, fruit de la reflexió teòrica i de la pràctica de molts/es ensenyants, testimonien l'interès per aquests temes. Només cal veure la gran quantitat d'articles i referències bibliogràfiques que sobre aquesta temàtica es van publicant a les revistes escolars i educatives de casa nostra. Però aquests tipus de publicacions a nivell universitari, no són pas massa abundants.

Aquests darrers anys s'està afegint un altre tema al d'educació per la Pau, com a concreció dels Drets Humans: el de l'educació intercultural. La presència, cada vegada més nombrosa, de persones procedents d'altres cultures i, sobretot, la presència d'immigrants econòmics procedents del nord d'Àfrica ha provocat tensions i conflictes en alguns dels nostres pobles i han estat una ocasió excepcional perquè algunes escoles reflexionessin, des de l'òptica dels Drets Humans, sobre la solidaritat i la cooperació i, també, sobre el racisme i la violència.

Els canvis polítics que estem vivint a Europa els darrers anys també estan afavorint els plantejaments d'una dimensió de l'educació més intercultural.

Sobre la realitat cada vegada més plural de la nostra societat i la necessitat d'una educació intercultural ja s'ha començat a fer un treball de reflexió teòrica a les universitats catalanes.⁴ Cal, però, que el treball que es fa des de la universitat, i ara també des de la nova Facultat de Ciències de l'Educació de la Universitat de Girona, no sigui exclusivament teòric. Ha de ser, al mateix temps, pràctic i amb incidència real en la vida diària de la Facultat i del món educatiu en el qual treballem. Per això

3. Vegeu "Eduquer aux droits de l'homme", *Rencontres Pédagogiques*, 27, 1989, p. 42ss.

4. Una mostra significativa són les dues publicacions fetes per companys del, fins fa poc, nostre departament de Pedagogia i Didàctica de la Universitat Autònoma de Barcelona: JORDAN, Josep Antoni (1992): *L'educació multicultural*, Ceac, Barcelona; FERMOSO, Paciano (Ed.) (1992): *Educación Intercultural: la Europa sin fronteras*, Narcea, Madrid.

nosaltres, com a professionals de l'educació, hem de preparar-nos i preparar els futurs ensenyants per treballar en unes escoles i en uns ambients on la presència de persones procedents d'altres àmbits culturals és cada vegada més normal i permanent.

Aquesta preparació vol dir, entre altres coses, que hem de conèixer la realitat social en la qual vivim; una realitat que és canviant i cada vegada més plural. Cada vegada és més clar que cal conèixer altres cultures per poder acollir i ajudar de manera eficaç els immigrants que s'estableixen entre nosaltres. Aquesta preparació comporta practicar una sèrie d'actituds com l'obertura a l'altre, el diàleg, l'intercanvi, el qüestionament de les pròpies seguretats, etc. que són indispensables a l'hora d'afavorir la comprensió entre persones i pobles.

UN CLIMA NOU PER UNA FACULTAT NOVA

La Recomanació del Consell d'Europa de 1985 relativa a l'ensenyament i a l'aprenentatge dels Drets Humans explica, tot parlant del clima que s'ha de crear a l'escola, que *la millor manera d'aprendre la democràcia és viure en un clima democràtic*. Això vol dir que a l'escola en general i a cada aula en concret s'ha de fomentar la participació de tots, s'ha de procurar que tothom pugui manifestar-se francament i que es puguin discutir les opinions, que la llibertat d'opinió dels mestres i dels alumnes estigui garantida, etc.

Aquest text que el Consell d'Europa escriu pensant en les escoles de primària i secundària crec que és igualment vàlid en el nostre món universitari. Aquest clima democràtic és el que hem d'aconseguir a la nova Facultat (i a la nostra universitat), i és un dels reptes més seriosos que tenim, juntament amb el de fer un ensenyament i una investigació de qualitat, a l'hora de preparar veritables educadors.

La vida diària de cada classe i l'activitat dels departaments i de la facultat han d'estar regits pels principis de la participació sincera i respectuosa de tots: alumnes, professors i personal d'administració i serveis. Els alumnes no són uns passa volants enfront dels professors que tenim plaça fixa; els alumnes tenen el dret i l'obligació d'expressar les seves opinions quant a la marxa general de la Facultat i de les classes en particular. El professors tenim l'obligació d'escoltar-los i de confrontar les nostres opinions amb les seves. El diàleg (més difícil que el monòleg que hi ha en força classes) ha de presidir la nostra vida universitària. Això que dic no és nou, els impulsors de l'Escola Nova ho deien en paraules semblants ja a començaments de segle. No és nou, certament, però cal insistir-hi perquè la nostra realitat universitària encara ha de ser molt més participativa i dialogant.

Professors, alumnes i PAS hem de fer propostes per fomentar i aprofundir els valors de la Declaració Universal de Drets Humans en el lloc de treball comú: la Facultat. Hem d'establir mecanismes concrets que permetin millorar l'educació universitària per tal que pugui contribuir més plenament a aconseguir els objectius de la Recomanació de la UNESCO.

Tota l'activitat de la Facultat ha de tenir present el punt 6 de la Recomanació de la UNESCO del 1974: *L'educació hauria de contribuir a la comprensió internacional i a l'enfortiment de la pau mundial, a les activitats de lluita contra el colonialisme i el neocolonialisme en totes les seves formes i manifestacions, i contra totes les formes i varietats de racisme, feixisme i apartheid, així com també d'altres ideologies que inspiren l'odi nacional o racial i que són contràries a l'esperit d'aquesta Recomanació*. L'educació ha de tenir, doncs, una dimensió de crítica sòcio-política.

Ho recordava no fa pas massa temps el director general de la UNESCO quan afirmava que *La Universitat ha de ser la consciència crítica de la societat*.⁵

Tots aquells que formem la comunitat universitària hem de jutjar la nostra societat i el nostre món des de l'òptica de la comprensió internacional i hem de manifestar en públic el nostre pensament i treballar de manera activa contra el racisme, el feixisme i altres ideologies totalitàries.

Totes les assignatures que s'imparteixen a la Facultat amb l'objectiu de preparar els futurs mestres, pedagogs i psicòlegs han de tenir present aquesta Recomanació de la Unesco. Totes les investigacions que es promouen des dels Departaments també s'han d'orientar tenint present aquesta recomanació. En aquest sentit és bo de tenir present una de les conclusions del "IV Congrés Català d'Educació per la Pau, el Desenvolupament i els Drets Humans" celebrat a Barcelona l'any 92: *L'educació en valors, la formació ètica i l'educació per la pau i els drets humans són plantejaments que no poden restar aïllats en un espai escolar, extraescolar o paraescolar. Es necessita que impregnin tot el fet educatiu, totes i cadascuna de les persones que eduquen, com també els continguts i recursos didàctics que s'utilitzin*.⁶

L'ensenyament que fem a la Facultat no pot ser neutre (tots ho sabem que no n'hi ha d'ensenyament neutre), ha de ser un ensenyament compromès en la direcció de promoure i fomentar el coneixement i la vivència dels Drets Humans. Des de les nostres classes, respectant-ne la pròpia especificitat, cada professor ha de descobrir ell mateix i ajudar a descobrir als alumnes (els futurs educadors) aquells temes i qüestions entorn dels Drets Humans.

Penso, per exemple, en la denúncia que s'ha de fer d'una determinada manera d'ensenyar la història, eurocèntrica, sexista o racista; en la denúncia que hem de fer tots plegats pel fet, que tant en els països industrialitzats com en els més pobres, el nombre de militars és superior al de mestres, o pel fet que el 40% dels científics que es dediquen a la recerca de tecnologies avançades ho fan en el camp de l'armamentisme.⁷ Crec que des de la psicologia se'ns ha d'ensenyar a resoldre els conflictes de manera no violenta i a establir amb els altres relacions constructives i no opressives; a reconèixer i acceptar les diferències. Des del camp de l'educació musical ens poden ajudar a descobrir sentiments de fraternitat; des de l'educació física s'han de fomentar els valors de la cooperació i des dels ensenyaments de la geografia humana se'ns ha de fer sentir a tots membres d'una sola comunitat universal, etc... al mateix temps que es denuncien totes aquelles actuacions que hi van en contra.

Cal que a les nostres classes els alumnes hi aprenguin, també, els principals drets, deures, obligacions i responsabilitats al mateix temps que denuncien les diverses formes d'injustícia, de desigualtat i de discriminació, de sexisme i de racisme. A l'interior de cada classe junts professors i alumnes han de reflexionar sobre els aspectes que els Drets Humans qüestionen a la pròpia assignatura.

Al mateix temps hem de practicar tots aquells valors que són considerats valors superiors tant per les lleis internacionals com per les lleis educatives de l'estat espanyol. Els membres de la comunitat universitària hem de practicar unes determinades actituds que són les que configuren, en la pràctica de cada dia, els Drets Humans i que

5. Vegeu el seu discurs sobre "Ciència i desenvolupament humà" pronunciat el dia 16 de maig de 1992 en ocasió de rebre el títol de Doctor Honoris Causa per l'Institut Químic de Sarrià. Després d'aquesta afirmació afegia que per a exercir aquesta funció crítica la universitat *ha de tenir la lucidesa i el coratge d'analitzar-se i reformar-se ella mateixa*.

6. JUSTÍCIA I PAU (1992): *4t. Congrés Català d'educació per la pau, el desenvolupament i els drets humans*, Barcelona, 1992, edició d'ús privat.

7. Vegeu FISAS, Vicenç (1992): *Desarmament i desmilitarització*, Barcanova, Barcelona, p. 21.

són les que després haurem de transmetre a tots aquells amb els que treballarem a l'escola o en el camp de l'educació no formal. La comprensió i l'experiència dels drets de l'home són un element important de preparació a la vida en una societat democràtica i pluralista. *Aprendre i viure els Drets Humans, aprendre a viure aquests drets en la seva universalitat, en el respecte de les diferències culturals, ètniques, socials, individuals només es pot fer si tota la vida escolar n'està impregnada*, afirma Francice Best.⁸

La Recomanació de la Unesco de l'any 1974 destaca algunes actituds indispensables per a la pràctica democràtica i per a l'enfortiment de l'educació dels Drets Humans: *el foment de qualitats, aptituds i capacitats que portin els individus a adquirir una comprensió crítica dels problemes nacionals i internacionals; a entendre i explicar els fets, les opinions i les idees; a treballar en grup; a acceptar i a participar en discussions lliures; a basar els seus judicis de valor i les seves informacions en una anàlisi dels fets i factors pertinents*. A la nova Facultat de Ciències de l'Educació també hem de practicar aquestes actituds, a l'interior de cada classe i en la vivència col·lectiva. És el camí per aconseguir un ensenyament democràtic i per posar les bases d'una educació que sigui llavor d'una societat nova.

El col·lectiu universitari de Girona ha d'estar arrelat a la societat on viu. No pot ser que la universitat sigui una illa, sigui una institució tancada en ella mateixa i en els seus particulars interessos, una institució al marge dels problemes que té plantejats el món en general i la societat en què està inserida. La docència i la investigació universitàries han de comprometre's críticament en la societat, i ho hem de fer tenint present les paraules de Federico Mayor Zaragoza, director general de la UNESCO: *Tots hem d'aprendre a elaborar els pressupostos de la pau. Que permetin una nutrició, assistència sanitària, una educació, un habitatge, un medi ambient... adients. Això significa tornar a la preeminència del social sobre l'econòmic* (que en prenguin bona nota determinats departaments i facultats!). *I per això cal tornar a redefinir el que és car i el que és barat, el que és urgent i el que és important. El que és clar, però, és que els presents esquemes de desenvolupament són tan ineficaços com injustos, i s'aplica la mateixa recepta sigui quina sigui l'especificitat i el moment històric del país al qual s'aplica. La comunitat científica (el món universitari ho és de comunitat científica) i les instàncies de poder han d'establir una gran aliança al servei del poble. Perquè aquest servei és, en darrer terme, la seva justificació i la seva grandesa*. En aquests dos darrers paràgrafs no hi ha implícita una resposta a la pregunta que plantejava en les primeres pàgines d'aquest article: quina és la funció de la Universitat?

ALGUNES PROPOSTES CONCRETES

Aconseguir que els membres de la comunitat universitària i totes les institucions universitàries estiguin compromeses a favor dels Drets Humans no és fàcil. No ho ha estat mai i menys ara que bufen vents conservadors en la nostra societat. Això no vol dir que hàgim de renunciar a aquest repte ja que els Drets Humans constitueixen un component irrenunciable de la nostra cultura contemporània.

A l'hora de concretar es podrien fer moltes propostes en la línia del que he escrit anteriorment. Em limitaré a fer-ne tres de concretes, amb el convenciment que són un camí eficaç de promoció de l'esperit dels Drets Humans en l'àmbit concret de la nova Facultat de Ciències de l'Educació:

8. BEST, Francine (1988): "Formation des maîtres et recherche pour une éducation aux droits de l'homme", *Ouvertures*, septembre.

* Que als Departaments i a totes les classes de la Facultat es dediqui una sessió monogràfica a parlar dels Drets Humans i de com han d'influir en l'activitat educativa. Al final d'aquesta sessió s'han d'escriure els compromisos concrets que es prenen fruit d'aquesta sessió. El compliment d'aquests compromisos es revisarà al cap d'un any.

* Promoure l'agermanament amb alguns centres educatius d'altres països, fomentant l'intercanvi d'alumnes i professors d'aquests centres amb els de la Facultat.

* Tenint present el que afirma la Unesco quan diu que l'educació *hauria de desenvolupar el sentit de la responsabilitat social i de solidaritat amb els grups menys afavorits*, proposo dedicar una part dels pressupost de la Facultat i dels Departaments a un centre educatiu d'un país de l'anomenat Tercer Món (això no ens ha de privar d'exigir la disminució del pressupost dedicat a armament i l'augment de les despeses dedicades a educació).

PER ACABAR

En el títol que encapçala aquest article hi ha un interrogant al costat de la paraula "Noves" perspectives. És un interrogant intencionat perquè, com ja he dit en començar, hi ha qüestions que són velles i noves al mateix temps. En el camp de l'educació hi ha temes que ja s'han manifestat fa alguns anys, però que continuen tenint total vigència i que condicionen el fet educatiu. Això és el que he volgut recordar en aquest article.

La Declaració Universal de Drets Humans és l'ideal comú a assolir per part de tots els pobles i nacions i té una dimensió actual i, al mateix temps, té una dimensió de futur. Per això n'he volgut parlar. El futur de l'educació, sigui quin sigui l'aspecte concret que tractem, ha d'estar contemplat des de l'òptica dels Drets Humans. Ara, en el moment de començar a caminar plegats des de la nova Facultat de Ciències de l'Educació, ens hem de plantejar aquests temes generals que han de condicionar la nostra pràctica educativa.

Què en treurem de fer grans tecnòlegs de l'educació o grans experts en orientació educativa o bons experts en educació infantil (o musical o física o...), per posar un exemple, si no ajudem a millorar el nostre món?

Girona, estiu 1992